

Финансирано од
Европска Унија

ГРАЃАНСКИ
РЕСУРСЕН
ЦЕНТАР

CSRA
Center for Strategic Research and Analysis

Предизборни индикатори за хибридни закани и изборни ризици во дигиталниот простор -- Фаза 1 (јули–септември 2025)

Подготвиле:

Пецо Трајкоски

Игор Чавески

Куштрим Ала

Митко Јовановски

Изработката на овој извештај е финансирана од Европската Унија во рамките на проектот „Дигитален штит: Мониторинг на локалните избори 2025 од хибридни закани во дигиталниот простор“ спроведуван од Центарот за стратески истражувања и анализи – ЦСИА. Овој проект е субгрант добиен во рамки на „ЕУ поддршка за Граѓански ресурсен центар – фаза 2“ финансиран од Европската Унија. Содржината на извештајот е единствена одговорност на проектот и не мора да ги одразува ставовите на Европската Унија и на Граѓанскиот ресурсен центар.

Содржина

Предизборни индикатори за хибридни закани и изборни ризици во дигиталниот простор — Фаза 1 (јули–септември 2025)	1
1. Извршно резиме.....	3
2. Вовед и цел на извештајот	4
2.1 Контекст: локални избори и хибридни закани во дигиталниот простор	4
2.2 Цел и фокус на Фаза 1	5
2.3 Хибридни закани: дефиниција и значење во изборен период.....	5
3. Опфат и методолошки пристап.....	7
4. Контекст како изгледаше дигиталниот простор во предизборниот период.....	8
5. Клучни наоди	8
5.1 Наратив „опсада“ – страв како алатка за поларизација	8
5.2 „Привилегираниот Албанец“ како „сатиричен доказ“ – омраза преку хумор (јули–август) ..	8
5.3 Наратив „вечна жртва“ – институциите како непријател	9
5.4 „Двојни стандарди“ – мотор што ја легитимира радикализацијата.....	9
5.5 „Хибридни закани“ како тема сама по себе: кога „безбедносни“ приказни се користат за политичко влијание	9
5.6 Идентитетска манипулација и „надворешни сенки“: кога изборите се претвораат во „национална битка“	10
5.7 Рани форми на дезинформации поврзани со изборниот процес: подгревање недоверба пред кампања	11
5.9 Физичка безбедност и симболика – инцидентот на Широк Сокак како катализатор (август)	11
6. Импликации и ризици: како може да ескалираат хибридните закани	12
6.1 Од страв → до мобилизација → до оправдување на омраза	12
6.2 Од „двојни стандарди“ → до делегитимација на институциите → до делегитимација на изборите.....	12
6.3 Од безбедносни приказни и “надворешни сенки” → до постојана несигурност	12
6.4 Кои се изворите на хибридните закани (идентификувани преку мониторингот)	13
7. Заклучни согледувања.....	15

1. Извршно резиме

Овој извештај ги презентира клучните наоди од Фаза 1 (јули–септември 2025) од проектот „Дигитален штит“, кој спроведува мониторинг на дигиталниот простор поврзан со локалните избори 2025. Фазата опфаќа период пред официјалниот старт на изборната кампања, со цел да се идентификуваат рани индикатори за дигитални ризици, штетни наративи и модели на комуникација што можат да ја поткопаат довербата, да ја зголемат поларизацијата и да создадат небезбедна средина за учество во изборниот процес.

Мониторингот во оваа фаза покажа дека изборната дестабилизација започнува пред кампањата – преку постепено нормализирање на симболички конфликти, етничка поларизација, говор на омраза и наративи на колективна загрозеност. Наместо доминација на локални политики и програмски теми, во дигиталниот простор доминираа идентитетски поделби и „ние-наспроти-тие“ рамкирања.

Клучни наоди во Фаза 1:

- Се забележа засилен наратив на „опсада“ и егзистенцијален страв во македонскиот дигитален екосистем, кој ги рамкира Албанците како организирана закана за државата/идентитетот, поттикнат преку чувствителни инциденти и сензационалистичко известување.
- Паралелно, во албанскиот онлајн простор се засили наратив на „вечна жртва“ и системска дискриминација, каде институционални одлуки се интерпретираа како „прогон“ и „де-албанизација“, често со високоемоционален тон и ниска толеранција кон проверка на факти.
- Во двата инфо-простора се повторуваше аргументот за „двојни стандарди“, кој функционира како гориво за ескалација: секоја страна ги интерпретира реакциите на институции/медиуми како доказ за пристрасност, што дополнително ја радикализира јавната дебата.
- Набљудувани се примери на дехуманизирачки говор (вклучително и во контексти поврзани со спорт и млади), што претставува значаен ризик за натамошно ширење на омраза и нормализирање на насилството.
- Регистрирани се појави на манипулативни и дезинформативни содржини, кои ја потиснуваат фактографијата и го насочуваат фокусот од локални прашања кон идентитетски конфликти.

Заклучок за фазата:

Фаза 1 покажува дека дигиталниот простор се користи како „подгревање“ на конфликти и стравови кои лесно се прелеваат во офлајн средина. Ова создава висок ризик во следната фаза (кампања) да се зголемат говорот на омраза, координираните наративи за делегитимација и таргетирањето на поединци (вклучително и жени во јавниот живот).

2. Вовед и цел на извештајот

2.1 Контекст: локални избори и хибридни закани во дигиталниот простор

Локалните избори се период кога јавниот простор е најранлив: политичката конкуренција е висока, емоциите се на површина, а дигиталните платформи овозможуваат брзо ширење на содржини што не мора да бидат точни за да бидат влијателни. Во таа смисла, дигиталната средина не е само „канал за кампања“, туку поле каде се води информациско влијание.

Хибридните закани во изборен контекст најчесто не изгледаат како една голема операција со јасен потпис. Почесто се појавуваат како комбинација од:

- ширење на штетни и манипулативни наративи,
- поттикнување страв и омраза,
- создавање недоверба во институциите и медиумите,
- нормализирање на идејата дека демократскиот процес е „нефер“ или „наместен“,
- и експлоатација на реални локални инциденти за да се креира поголема поделба.

Затоа, во Фаза 1 ние не гледаме само „што се зборува“, туку како се гради клима што во следната фаза може да се претвори во делегитимирање на изборниот процес, ескалација на говор на омраза, таргетирање на поединци и подривање на јавната доверба.

2.2 Цел и фокус на мониторингот во предизборниот период

Овој извештај ја сумира и систематизира сликата за дигиталната средина во предизборниот период (јули–септември 2025), со цел да се добие јасен, проверлив и употреблив преглед на тоа што се појавува рано, како се шири и каков ризик создава за изборниот процес уште пред официјалната кампања. Намерата не е да се прави попис на целокупната онлајн комуникација, туку да се идентификуваат и документираат обрасци што ја обликуваат јавната перцепција и го подготвуваат теренот за ескалации во следните фази.

Во таа рамка, извештајот обезбедува:

- јасна слика за доминантните штетни наративи што циркулираат во дигиталниот простор и начините преку кои тие се засилуваат и стануваат вирални;
- анализа на ризици за интегритетот и безбедноста на изборниот процес, со фокус на информациската средина (доверба, кохезија, безбедност на учество);
- baseline за споредба со наредните фази (кампања и постизборен период), за да се следи дали и како се менуваат обемот, интензитетот и формите на манипулација;
- насоки и препораки за превенција и одговор во фазата на кампања, врз основа на рано детектираните индикатори и тригери.

Фокусот на мониторингот во овој период беше насочен кон рано препознавање на хибридни индикатори во дигиталниот простор – појави што не се ограничуваат на класични „лажни вести“, туку вклучуваат манипулација со информации, поларизација, делегитимација, дехуманизација и таргетирање. Паралелно, се работеше на мапирање на доминантните наративи и нивните тригери – настани, симболи, институционални теми и чувствителни општествени прашања што најбрзо активираат масовни реакции и ја менуваат рамката на јавната дебата.

Конечно, мониторингот беше насочен и кон тоа да се утврди како и зошто одредени содржини функционираат како механизам за поткопување доверба: како се создава чувство на трајна несигурност, како се поттикнува конфликт меѓу заедниците и како се пренасочува вниманието од натпревар на политики кон идентитетска конфронтација. На тој начин, извештајот ја третира предизборната фаза како критичен период за рано предупредување и за поставување основа за дисциплинирано следење во кампањата.

2.3 Хибридни закани: дефиниција и значење во изборен период

Хибридните закани претставуваат комбинација од инструменти и тактики (политички, информациски, економски, сајбер и други) што се користат истовремено или последователно за да се постигне стратешки ефект врз една држава или општество, најчесто под прагот на отворен конфликт. Нивната карактеристика е што не се потпираат на една „голема“ акција, туку на постојан притисок преку повеќе канали, каде секој елемент сам по себе може да изгледа „мал“, но заедно создаваат кумулативен ефект: дестабилизација, поларизација, губење доверба и ослабување на институционалната отпорност.

Во изборен контекст, хибридните закани најчесто се манифестираат преку манипулација со информацискиот простор, бидејќи изборите се момент кога јавноста е најчувствителна на пораки, а политичката конкуренција ги засилува емоциите. Наместо да се натпреварува со аргументи и програми, хибридното влијание се стреми да ја промени самата „сцена“ на натпреварот: да ја наруши довербата во правилата, да ги направи институциите сомнителни, да ги претвори противниците во „закани“, и да создаде впечаток дека процесот е однапред нефер или контролиран.

Хибридните закани се значајни во изборен период затоа што директно ги погодуваат трите основи на демократскиот процес:

1. Доверба

Демократијата функционира кога граѓаните веруваат дека институциите постапуваат според правила и дека исходот од изборите е легитимен. Хибридните операции често не мора да докажат измама—доволно е да внесат сомнеж и да создадат трајно чувство дека „нешто не е чисто“.

2. Кохезија

Поларизацијата и меѓугрупната недоверба се “гориво” за хибридно влијание. Во изборни периоди, етнички, идентитетски или вредносни линии се лесно активирачки, па манипулацијата со страв и понижување може брзо да создаде верижна реакција на омраза, заплашување и офлајн тензии.

3. Интегритет на процесот

Интегритетот не е само техничко прашање (избирачки список, гласање, пребројување), туку и прашање на информациска средина: дали граѓаните имаат точни информации, дали

можат да донесат слободна одлука, и дали се заштитени од заплашување и дигитално насилство. Хибридниите закани често работат преку дезинформации, злоупотреба на медиумите и платформите, координирани онлајн напади и таргетирање на чувствителни групи (вклучително и жени во јавниот живот), со цел да го нарушат квалитетот на учеството.

Во пракса, хибридниите закани во изборен период не секогаш се лесни за препознавање, затоа што често се мешаат со „обична политика“, сензационализам или органска полемика. Затоа, клучната цел на мониторингот не е да „докаже организатор“, туку да ги следи индикаторите на хибридно влијание: повторување на манипулативни наративи, координирано ширење на содржини, раст на омраза и заплашување, систематско делегитимирање на институции и изборни правила, како и создавање атмосфера на постојана несигурност.

3. Опфат и методолошки пристап

Во Фаза 1 беше следен јавен дигитален простор (онлајн медиуми + јавни објави на социјални мрежи) поврзан со локалните избори 2025 и предизборниот амбиент. Пристапот беше квалитативен, но дисциплиниран: не собиравме „сè“, туку ги избиравме содржините што се репрезентативни за штетен образец или имаат ризик да се засилат во кампањата.

Клучно: мониторингот беше воден преку призма на хибридни закани, т.е. следевме индикатори како:

- делегитимирање на институции/демократски процес (“државата е против нас”, “сè е наместено”),
- поларизација преку страв и идентитет (етнички рамкирања, „ние-наспроти-тие“),
- дехуманизирачки говор и нормализирање на омраза,
- манипулација со реални инциденти за поширока конфликтна приказна,
- координирано повторување на наративи (исти тврдења преку различни профили/страници/групи),
- и рани знаци на надворешно влијание кога содржините се усогласуваат со познати дестабилизирачки рамки или се туркаат преку мрежи што не се органски врзани со локалниот контекст.

Овој извештај не е попис на објави, туку аналитички пресек на најризичните трендови и нивната функција во предизборната информациска средина.

4. Контекст како изгledаше дигиталниот простор во предизборниот период

Фаза 1 беше период кога се поставуваа „шини“ по кои ќе се движи дебатата во кампањата. Во нормален, здрав предизборен амбиент, би очекувале постепено отворање на теми за локални проблеми и реални решенија. Наместо тоа, во дигиталниот простор доминираа рамки што се типични за информациско влијание во хибриден контекст: симболички конфликти, етнички стравови и недоверба во институции.

Се гледаа две паралелни ехо-комори со минимален преклоп. Во такви услови, манипулативните содржини не мора да бидат софистицирани — доволно е да ја хранат веќе постоечката приказна во заедницата. Затоа, Фаза 1 е важна: покажува како се гради перцепција дека конфликтот е неизбежен и дека институциите се дел од проблемот. Тоа е клучен предуслов за следниот чекор во хибридна динамика: делегитимација на изборниот процес и радикализација на јавниот говор.

5. Клучни наоди

5.1 Наратив „опсада“ – страв како алатка за поларизација

Овој наратив не е само „омраза“. Тој е функционален: стравот ја намалува способноста за критичко размислување и ја прави јавноста подложна на манипулација. Кога една етничка група се рамкира како организирана закана, се добива класичен ефект на хибридно влијание: поларизација + делегитимирање на институциите (“државата не штити” / “државата е соучесник”).

Шаблонот беше јасен: конкретен инцидент → генерализација → морална паника → заклучок дека „не може со институции“ → легитимирање на радикален говор.

CASE BOX 1 (хибридна функција): Инцидент како “доказ” за колективна закана. Следен е пример каде навивачки/локален инцидент се користи за да се произведе поголем страв и да се рамкира како доказ за колективна закана. Ваквите содржини не само што шират омраза, туку создаваат чувство дека институциите се немоќни или пристрасни — што е директен хибриден индикатор во изборен контекст.

5.2 „Привилегираниот Албанец“ како „сатиричен доказ“ – омраза преку хумор (јули–август)

Вториот важен предизборен механизам е како стереотипите се легитимираат преку наводно хумористични содржини. Во Phase 1 е издвоен наративот за „привилегираниот Албанец“, каде сарказмот се користи како маска: формално тоа е „шега“, но ефектот е сериозен – се гради чувство дека една група има системски привилегии и дека „правилата не важат еднакво“.

Ова е типичен хибриден модел на „мека радикализација“: прво се шири стереотип што предизвикува масовни реакции, потоа се нормализира говор на презир, а во кампањата ова лесно преминува во отворено таргетирање и омраза. Во Phase 1 важноста на овој пример е што покажува како омразата се пакува како нешто општествено прифатливо.

CASE BOX P1-02 (Јули/Август): „Привилегираниот Албанец“ Хумористично/сатирично рамкирање што се чита како „доказ“ за привилегии и создава масовна негативна реакција. (Доказ: линковите наведени во извештајот – Facebook/Instagram.)

5.3 Наратив „вечна жртва“ – институциите како непријател

Овој наратив има слична хибридна функција: ако јавноста се убеди дека институциите системски дискриминираат, тогаш секој нареден изборен чекор лесно се чита како „фарса“. Тоа е мост кон делегитимација на резултати уште пред да има резултати.

CASE BOX 2 (хибридна функција): Институционална тема рамкирана како “прогон” Кога административна или кадровска тема се претвора во “етничко чистење/прогон”, ефектот е двоен: мобилизација преку емоција и укинување простор за рационална проверка. Тоа е типичен механизам на манипулација со информации.

5.4 „Двојни стандарди“ – мотор што ја легитимира радикализацијата

Обвинувањето за двојни стандарди е „универзален клуч“: со него се оправдува радикален говор, затоа што ако правилата не се исти, тогаш “не важи моралниот договор”. Во хибриден контекст ова е особено опасно, затоа што го крши основниот цемент на демократијата: довербата дека правилата важат за сите.

CASE BOX 3: Спортски тригери и нормализација на омраза Спортските контексти често се користат како маска за тешки пораки. Во Фаза 1 се забележуваат реакции каде омразата се пакува како “патриотизам” или “одбрана”, што ја прави поотпорна на јавна осуда и институционален одговор.

5.5 „Хибридни закани“ како тема сама по себе: кога „безбедносни“ приказни се користат за политичко влијание

Фаза 1 покажа дека хибридните закани во предизборен контекст не доаѓаат само како класични политички напади, туку и преку безбедносни приказни што ја засилуваат несигурноста и ја спуштаат јавната дебата на инстинкт: страв, сомнеж, гнев. Токму ваквите содржини се опасни, затоа што во хибридна логика тие ја подготвуваат јавноста за „логични“ заклучоци: *ако има диверзанти, ако има организирани напади, ако институциите молчат или се неспособни, тогаш демократијата е декоративна; тогаш изборите се само формалност, а „вистинската борба“ е друга.*

Во материјалите следени во овој период се појави пример каде пожарите во земјата се третираа низ рамка на „хибридни напади“ и „добро обучени диверзанти“, со повикување на анонимни извори и неименувани експерти, што го поместува тежиштето од фактографија кон шпекулација. Ова не мора да биде координирана операција за да има ефект: доволно е да се создаде сензација + неизвесност, па јавноста сама да го пополни просторот со сомнеж и теории.

Зошто ова е хибриден индикатор? Затоа што се работи за класичен механизам на манипулација со информации: настан со реална тежина (пожари) се премостува во приказна за „организирана диверзија“, без јасна доказна рамка, а потоа се користи како потхрана за чувство дека државата е цел, дека некој „работи однадвор“ и дека граѓаните треба да гледаат на политиката/изборите низ призма на национална закана. Таквиот амбиент го прави гласачот поподложен на радикални и поларизирачки пораки — што е суштина на хибридно влијание.

CASE BOX 5: “Диверзанти / екотероризам” како медиумска рамка
Во предизборниот период беа следени медиумски содржини што ја поврзуваат серијата пожари со „добро обучени диверзанти“ и „индиции за екотероризам“, со извори кои остануваат анонимни/непрецизирани. Ваквото рамкирање создава колективна несигурност и простор за шпекулации, што може да се пренесе во изборната дебата како аргумент за недоверба, мобилизација и радикализација.

5.6 Идентитетска манипулација и „надворешни сенки“: кога изборите се претвораат во „национална битка“

Во Фаза 1 се забележува уште еден важен хибриден шаблон: претворање на изборниот натпревар во национална/идентитетска пресметка. Ова се прави со етикетирање кандидати како „туѓи“, „предавници“, „агенти“, или со вметнување на надворешни актери како невидлива рака зад домашните случувања. Во овој контекст, изборот на кандидат не се претставува како избор на политика или капацитет, туку како „опстанок“ на идентитетот.

Во материјалите што ги имаш од новинарскиот мониторинг има пример каде кандидат се рамкира преку етно-национална етикета („бугарин“) и се тврди дека ќе наметне „туѓа култура“ — со што изборниот процес се реконструира како национална битка, а не како демократски избор. Ваквите пораки се ефективни затоа што ја активираат најбрзата емоција: припадност и страв од губење.

Зошто ова е ризик? Затоа што ваквото рамкирање не остава простор за рационална дебата. Кога некого го претставуваш како „туѓ“ или „национална закана“, тогаш секој аргумент за програма станува ирелевантен. Тоа ја одзема можноста кампањата да биде локално-политичка и ја прави идеална за дезинформации, говор на омраза и напади врз личноста.

CASE BOX 6: Етикетирање кандидат како „туѓ“ (идентитетска манипулација)
Забележан е пример на објава што го рамкира кандидатот преку национална етикета и сугерира

дека изборот ќе донесе “културна окупација”. Ова е типичен пример на идентитетска манипулација: се преместува дебатата од локални политики кон стравови и симболички конфликти, што ја зголемува поларизацијата.

5.7 Рани форми на дезинформации поврзани со изборниот процес: подгревање недоверба пред кампања

Иако Фаза 1 е пред официјалната кампања, токму тука се поставува почвата за најопасниот исход на хибридно влијание: ерозија на доверба во институциите и во легитимноста на процесот. Проектната логика јасно предвидува дека мониторингот е насочен кон дезинформации за изборниот процес, лажни наративи за легитимност и други хибридни влијанија, при што секој инцидент треба да се документира и да се категоризира по сериозност.

Во фазата на „подгревање“, овие појави често изгледаат невинно: полуинформации, инсинуации, „дали е точно дека...“, или тврдења што се појавуваат во форма на наслов/мем/кратко видео. Но нивниот ефект не е во доказот — ефектот е во чувството дека *нешто не е чисто*.

Ова е важно да се нагласи: во хибридната логика не мора да се докаже измама за да се подрие доверба. Доволно е да се создаде повторлива атмосфера на сомнеж. Потоа, во кампањата, секој административен пропуст, секој инцидент или секое доцнење станува “потврда” на веќе изградената приказна.

5.9 Физичка безбедност и симболика – инцидентот на Широк Сокак како катализатор (август)

Еден од најчувствителните предизборни ризици што се гледа во Phase 1 е кога физички инциденти со симболика се претвораат во дигитални катализатори. Извештајот издвојува случај на напад врз малолетник поради маица со симболи. Овој пример е клучен не само поради насилството, туку поради тоа како се „расцепува“ јавниот разговор: наместо универзална осуда, дискурсот се движи кон објаснувања што ја хранат поларизацијата и ја потиснуваат суштината – насилството како проблем.

Во предизборна фаза, ваквите случаи имаат посебна тежина затоа што:

- создаваат чувство дека јавниот простор е небезбеден,
- ја поттикнуваат логиката на самоорганизирање,
- и ја зголемуваат веројатноста следните инциденти да се читаат низ етничка шема, а не низ закон и одговорност.

CASE BOX P1-03 (Август): „Широк Сокак – напад поради симболика“ Инцидент со физичко насилство поврзано со симболи, кој онлајн добива потенцијал да биде читан како колективна порака, не како индивидуален престап. (Доказ: линкот наведен во извештајот.)

6. Импликации и ризици: како може да ескалираат хибридните закани

Фаза 1 ги покажува механизмите „на ниски вртежи“. Кампањата, по правило, ги крева на високи вртежи. Од досега анализираното, три патеки на ескалација се најверојатни:

6.1 Од страв → до мобилизација → до оправдување на омраза

Наративите за “опсада”, “агресори” и “вечно угнетување” создаваат морална матрица каде радикалниот говор се претставува како “одбрана”. Во кампања, овој механизам се засилува со:

- поголем обем содржини,
- повеќе политички актери што индиректно го “легитимираат” речникот,
- и повеќе локални тригери што се користат како доказ.

Она што е особено ризично (и веќе се насира) е што ехо-коморите речиси не се преклопуваат: секоја заедница си создава сопствена реалност, а другата реалност ја чита како закана.

Во таков амбиент, еден инцидент може да стане “искра” за многу поголема дигитална ескалација.

6.2 Од „двојни стандарди“ → до делегитимација на институциите → до делегитимација на изборите

Кога јавноста се убедува дека институциите реагираат селективно, следниот чекор е логичен: „тогаш и изборите се селективни“. Ова е критичната хибридна патека: не се напаѓа само противникот, се напаѓа самата идеја дека резултатот е валиден.

Во Phase 2 тоа типично се појавува како:

- ширење сомнежи за правила/процедури,
- инсинуации за „местење“,
- и симболички напади врз ДИК/институции како „партиски“ или „контролирани“.

6.3 Од безбедносни приказни и “надворешни сенки” → до постојана несигурност

Кога медиумски и социјални содржини ја хранат идејата дека „нешто се случува однадвор“ (диверзанти, екотероризам, агенти), тоа ја држи јавноста во состојба на страв. Стравот е плодна

почва за манипулација: граѓанинот почнува да бара “силна рака” или “едноставни објаснувања”, а демократијата се претставува како слабост.

Во Phase 2 ваквите рамки често се користат и за напад врз политички противници (етикетирање како „агенти“), што ги преместува изборите од конкуренција на политики во конфликт на лојалности.

6.4 Кои се изворите на хибридни закани (идентификувани преку мониторингот)

Мониторингот од предизборниот период покажува дека „изворите“ на хибридни закани во пракса се мрежа од актери и канали што се надоврзуваат: дел генерираат рамка (како да се чита настан), дел ја прават вирална, а дел ја легитимираат преку медиумски наслов или политичка интерпретација. Важно: ова не е форензичка атрибуција, туку идентификација на актери што во доказите функционираат како производители/засилувачи/легитиматори на ризични наративи и манипулации (т.е. “information influence ecosystem”).

(1) Домашни медиуми/портали како легитиматори на „безбедносни приказни“ и шпекулации

Еден јасен извор во доказите се домашни медиуми кои теми од јавен интерес ги рамкираат во безбедносен и сензационалистички клуч, создавајќи чувство на надворешна закана, саботажа или „скриена операција“. Конкретно, во предизборниот период се издвојуваат текстовите во весникот „Нова Македонија“ (17.09.2025), каде пожарите се ставаат во контекст на можни хибридни напади, со формулации за „обучени потпалувачи диверзанти“, „индиции за екотероризам“ и теза за „организирана диверзија“, при што се користат анонимни извори/неименувани експерти, а написите се потпишани со иницијали.

Овој медиумски формат е типичен „множител“ на хибридни механизми: кога една шпекулативна рамка е објавена како новинарски текст, таа полесно се прелева во социјални мрежи и станува „доказ“ во јавна расправа.

(2) Социјални мрежи: администратори на страници/профили што користат идентитетски и национални прашања за влијание

Вториот вид извор се страници/профили што систематски играат на идентитетски тригери (нација, историја, етничка припадност), со цел политичкиот натпревар да се прикаже како „национална битка“, а не како избор на политики. Во доказите имате конкретна страница: „Историски податоци за Македонија“, која промовира тврдење дека кандидат е „бугарин“ и дека ќе „ја воведо бугарската култура“ во Пробиштип — рамка која е дизајнирана да поларизира и да предизвика лојалносен конфликт кај гласачите.

Ова е класичен хибриден механизам преку информациски притисок: не мора да докажеш ништо, доволно е да ја смениш перцепцијата дека „изборите се локални“, и да ги претвориш во референдум за идентитет.

(3) Комерцијални и анонимни страници/профили што монетизираат страв и омраза (attention economy)

Во корпусот се гледа и трет тип извор: вирални содржини што формално се “хумор/сатира”, но функционално создаваат колективни стереотипи и нормализираат омраза. Како конкретен пример се издвојува наративот за „привилегираниот Албанец“: преку сатирични формати се сугерира дека Албанците се „над законот“, имаат повластен третман и не плаќаат обврски, а тие објави потоа се читаат како „доказ“ за системска неправда и предизвикуваат масовна негативна реакција.

Овде изворот не мора да е партија или официјален медиум; доволно е да постои канал што знае дека омразата и наредбата носат досег.

(4) Маргинални/екстремни коментари што се претвораат во „колективна закана“ преку сензационалистичко пренесување

Во доказите постои уште еден важен „извор“ што често се потценува: маргинални/екстремни коментари од социјални мрежи кои потоа се претставуваат како став на цела група, што наративно создава „инвазија“ и егзистенцијална закана. Во вашиот материјал се нотира дека инцидент поврзан со навивачката група „Балисти“ (ФК Шкендија) бил медиумски врамен како сериозна безбедносна закана, при што маргинален коментар од социјални мрежи се претставува како колективен став, и тоа ја активира реториката за „инвазија“. Ова покажува дека „изворот“ на хибридниот ефект не е само оној што пишува коментар, туку и оној што го рамкира и дистрибуира како „доказ за сите“.

(5) Политички субјекти и нивни неформални комуникациски кругови како двигатели на етнички рамки и делегитимациски тврдења

Доказите покажуваат дека дел од хибридните механизми се хранат и од политички субјекти (директно или преку симпатизерски екосистеми) кои ја туркаат кампањата во етнички/еднонационални рамки, и тоа се прелева во социјалните медиуми со „етничка пристрасност“ во пренесување.

Во текстовите се наведуваат примери каде ДУИ (преку настапи на челници) користи реторика за „таен антидемократски договор“, „дефакторизација“ и „политичка асимилација“, што директно ја храни логиката на жртва и ја подгрева поларизацијата.

Ова не е само „тврда политика“; во хибридна смисла тоа е извор на рамки што потоа се копираат, меме-фицираат и се користат како оружје во дигиталниот простор.

(6) Реални настани како „тригери“ што потоа ги активираат актерите од точки (1)–(5)

Во доказите јасно се гледа дека одредени реални настани стануваат тригери за хибридна динамика: августовскиот инцидент во Битола (напад врз малолетник поради носење маица со национален

символ) служи како катализатор што потоа различни актери (политички субјекти, медиуми и корисници на социјални мрежи) го интерпретираат низ спротивставени наративи, со емоционално набиени пораки и дури повици за „самоорганизирање“.

Овде изворот на заканата не е самиот настан, туку начинот на кој екосистемот го користи за продлабочување на тензии и нормализирање радикален јазик.

(7) Надворешни/прекугранични политички центри и онлајн медиуми како контекстуални засилувачи

Иако најголемиот дел од вашите примери се домашни, во материјалите експлицитно се нотира и линија на надворешни влијанија: „пропаганда од одредени политички центри во Бугарија“ поврзана со негирање на македонскиот јазик и идентитет, која добива продолжување и во изборниот период преку онлајн медиумски пристапи и се чита како потенцијален обид за надворешно влијание врз изборниот процес.

Во оваа рамка, надворешниот фактор најчесто не мора да „креира“ нови теми; доволно е да ги засили веќе чувствителните идентитетски линии што постојат дома.

7. Заклучни согледувања

Предизборниот период јасно покажа дека ризичните динамики поврзани со изборите не започнуваат со официјалниот старт на кампањата, туку се градат постепено – преку нормализирање на симболички конфликти, етничка поларизација, говор на омраза и наративи на колективна загрозеност. Наместо доминација на локални теми и програмски дебати, дигиталниот простор во голема мера беше исполнет со „ние-наспроти-тие“ рамкирања кои ја намалуваат довербата и ја заоструваат меѓугрупната дистанца.

Најважната вредност од овој период е што беа документирани раните „шини“ по кои почнува да се движи јавниот разговор уште пред кампањата: стравот како алатка за мобилизација, „двојните стандарди“ како оправдување за радикален јазик и идентитетската манипулација како механизам што ги претвора локалните избори во симболичка „национална битка“. Овие елементи се типични индикатори на хибридни влијанија во изборен контекст: не е неопходно постоење на една централизирана операција за да се постигне ефект; доволно е да се создаде амбиент што акумулира сомнеж, гнев и чувство на неправда, а потоа таа клима да стане погодна за понатамошно заострување на поделбите.

Дополнително, беше забележливо дека дел од штетните содржини се „пакуваат“ во форми што изгледаат општествено прифатливо – како хумор/сатира, спортски ривалитет или „безбедносни приказни“ – но резултатот може да биде сериозен: дехуманизација, нормализирање омраза и

пренасочување на јавниот фокус од локални прашања кон идентитетски конфликти. Ова особено се засилува кога симболички или физички инциденти добиваат дигитална виралност и се читаат како колективна порака, наместо како индивидуален престап, со што се создава чувство дека јавниот простор е небезбеден и се поттикнува логика на самоорганизирање и „одбрана“.

Методолошки, наодите ја потврдуваат логиката на рано предупредување: целта не беше попис на сè што се објавува, туку дисциплинирано препознавање и евидентирање на обрасци што имаат потенцијал да ја нарушат довербата во институциите, да ја зголемат поларизацијата и да создадат неповолна средина за слободно и безбедно учество во изборниот процес.

Истовремено, важно е да се одржи јасна граница меѓу анализа и атрибуција: во хибриден контекст, пресудно е да се следи функцијата на содржините и нивниот ефект врз јавноста, затоа што докажувањето „организатор“ ретко е возможно во реално време и не е предуслов за да се појави штета.

Конечно, документот создава солидна основа за продолжување на мониторингот со фокус на квалитет, докази и доследна категоризација. Со тоа, предизборниот период е третиран како критична фаза за поставување baseline: кои наративи се појавуваат и се повторуваат, кои тригери најбрзо активираат поларизација и кои канали функционираат како главни засилувачи. Оваа основа е клучна за да се следи дали и како тие тенденции ќе се засилуваат понатаму, и за да се поддржи јавен дијалог што останува втемелен во факти, одговорност и човеково достоинство.